

b) Secunda est ecclesia *Hellenica*, complectens episcopos regni Hellenici, qui, pluribus abhinc annis, se a primatu archiepiscopi Constantinopolitani subdlexerunt, et obediunt synodo Atheniensi. Efformant igitur ecclesiam nationalem sub principis civilis auctoritate.

c) Numerantur, praeterea, ab aliis sejunctae et independentes, duae sedes metropolitanae Cypriae (*Chypre*) et Carlowisgae (*Carlowitz*), in Austria, nec non duo episcopatus montis Sinai et Montisnigri (*Montenegro*), duaeque ecclesiae Roumaniae et Bulgariae.

Quae omnia ecclesiae Graecae membra nullum habent caput commune.

III. De doctrina Graecorum schismaticorum.

a) Negant Spiritum sanctum a Filio procedere, et ideo additionem vocis *Filioque*, symbolo Nicaeno factam, velut erroneam habent.

b) Asserunt necessarium esse consecrare eucharistiam cum pane fermentato, et conferre baptismum per trinam immersionem; sed non constat apud omnes an ea requirant sub nullitate sacramenti.

c) Contendunt primatum Romani Pontificis non fuisse nisi juris ecclesiastici, ob urbis Romae majestatem, et aequali jure translatum esse archiepiscopo Constantinopolitano.

QUAESTIO IV^a

Qui sint praecipui errores in praesenti tractatu confutandi?

9. Resp. Horum errorum expositio summaria, totius tractatus compendium prae oculis subjiciet, et ad meliorem dicendorum intelligentiam non parum proderit. Qui errores ad quatuor capita revocantur, nempe :

Ecclesiae institutionem, notas quibus discernitur, jura quae ipsi competunt, et formam regiminis ei a Christo inditam.

I. ERRORES CIRCA ECCLESIAE INSTITUTIONEM.

Circa Ecclesiae institutionem, quadruplex distinguitur error.

I^{us} Rationalistarum dicentium a Christo Christianismum quidem institutum fuisse, sed non sub forma sociali; quae forma ab illis habetur tanquam factum mere humanum, ex variis circumstantiis naturalibus, speciatim ex cleri catholici principumque ingenio et passionibus, ducens originem.

II^{us} est eorum qui dicunt Ecclesiam a Christo institutam esse prorsus invisibilem; ita nonnulli Protestantes.

III^{us} est eorum qui admittunt duplicem Ecclesiam a Christo institutam fuisse: unam invisibilem, quae jugiter et indefectibiliter perseverat, et cui conveniunt promissiones a Christo factae; aliam visibilem, quae deficere aliquando potest, et ideo nonnunquam indiget reformatione. Ecclesia invisibilis sic vocatur quia, vel coalescit ex solis justis, ita Donatistae, et communiter Protestantes; vel constat solis his qui nullum omnino peccatum habent, ita Pelagiani; vel solis praedestinatis, ita Wiclefus et Joannes Hus.

IV^{us} est eorum qui concedunt quidem unicam a Christo institutam esse Ecclesiam, constantem duplici elemento, invisibili ac visibili, ut postea declarabimus; sed addunt non fuisse fundatam ut duraret usque ad consummationem saeculi, quia ex divina praeordinatione, huic succedere debet alia perfectior, per

novam ac pleniorē sancti Spiritus effusionem. Unde, sicut Mosaismus est quasi oeconomia Patris, et Christianismus Filii, ita haec nova lex erit oeconomia Spiritus sancti. Talis fuit sententia Montanistarum, Manichaeorum, item Joachim abbatis Florentis in Calabria, seculo XII, necnon recentius Michaelis Vintras.

II. ERRORES CIRCA NOTAS QUIBUS VERA SECERNITUR
ECCLESIA.

10. Notae quibus Ecclesia, semel instituta, fit eminenter visibilis, seu a spuriis sectis distinguitur, sunt, juxta Catholicos: Unitas, Apostolicitas, Sanctitas et Catholicitas. Sed heterodoxi, cum videant harum notarum applicatione, luculenter patefieri Ecclesiae Romanae divinitatem, alias assignant quas existimant sibi magis faventes, et praedictarum Ecclesiae dotum exhibent conceptus falsos.

I. Alias notas assignant.

Protestantes duas communiter proferunt, scilicet: legitimam verbi divini praedicationem, et legitimum usum sacramentorum; unde veram Ecclesiam visibilem definiunt: congregatio hominum convenientium in doctrina fidei et usu sacramentorum.

Schismatici autem Rutheni et Graeci, pro vera Ecclesia habent eam, quae inviolabiliter retinet omnia definita et statuta in sex prioribus conciliis generalibus, ante eorum separationem celebratis.

II. Praedictarum Ecclesiae dotum exhibent
conceptus falsos.

1° *Falsum conceptum Unitatis.*

Unitas Ecclesiae, prout intelligitur a Catholicis, in

eo consistit, ut omnes credant eosdem fidei articulos ab Ecclesia definitos, ei eidem supremo regimini subiciantur. Pseudochristiani autem volunt Ecclesiam coalescere posse ex sectis in doctrina et regimine non consentientibus.

Sic Anglicani Puseyistae, affirmant, ad unitatem Ecclesiae pertinere omnes societates christianas quae auctoritatem doctrinalem retinuerunt, nempe: Romanam, Graecam, Russicam et Angliae constitutam.

Graeci schismatici pro principio unitatis agnoscunt coetum episcopalem, quo repraesentarentur episcopi utriusque communionis Romanae et Graecae.

Protestantes demum plerique docent, ad unitatem servandam sufficere, si Christiani concordent in quibusdam admittendis articulis majoris momenti, quos fundamentales vocant.

2° *Falsum exhibent Apostolicitatis conceptum.*

Omnes Christiani tenent veram Ecclesiam esse Apostolicam, saltem hoc sensu, quod in Apostolis fundata sit. Sed Catholicis, praeterea, exigunt ut servet omnem doctrinam ab Apostolis praedicatam, et insuper, ut omnes pastores missionem suam acceperint a Christi vicario, B. Petri successore.

Protestantes autem ac Graeci, praeterquam apostolicitatem doctrinae ad quosdam tantum articulos limitent, nolunt legitimam missionem ex uno supremo Pastore successore B. Petri oriri. Fontem itaque auctoritatis ecclesiasticae alium assignant, nempe: nonnulli Anglicani hanc repetunt ex principibus temporalibus; Protestantes ex populi suffragio, addentes missionem extraordinarie a Deo acceptam sufficere

sine ordinaria ; Graeci autem dicunt patriarchas legitime electos, immediate a Christo institui, vi missionis ab eo datae collegio Apostolorum, et alios deinceps ab hisce patriarchis suam mutuare jurisdictionem.

3° *Falsum exhibent Sanctitatis conceptum.*

Tenent Catholici ideo Ecclesiam esse Sanctam, quia servat omnia media sanctitatis a Christo instituta, et insuper habet in pluribus membris sanctitatem facti, quae etiam se prodit per miracula, mirabilem fecunditatem, et virtutes heroicas.

At, juxta Protestantes et Graecos, necessarium non est ut serventur omnia media sanctitatis a Christo data, cum Protestantibus sufficiant articuli fundamentales, et Graecis, definita ac statuta in sex prioribus conciliis oecumenicis.

Sanctitatem facti Protestantes soli Ecclesiae invisibili reservant. Quod autem haec Sanctitas sese exerat per miracula, per mirabilem fecunditatem virtutesque heroicas, nulli heterodoxi volunt esse necessarium; et ubi haec facta afferuntur pro Romana Ecclesia, variis effugiis nituntur evadere, aut factorum veritatem negando, aut consecutaria ex iis deducta impugnando.

4° *Falsum exhibent Catholicitatis conceptum.*

Haec Catholicitas, apud orthodoxos, intelligitur uti unius ejusdemque societatis Christianae diffusio per universum orbem. Sed haeretici et schismatici, hanc dotem ab unitate sejungentes, eadem contendunt applicandam esse plurium sectarum collectioni.

III. ERRORES CIRCA VARIA ECCLESIAE JURA.

11. Illa jura Ecclesiae respiciunt : 1° singulos fideles, puta jus magisterii, necnon leges ferendi, causas

judicandi, ac poenas decernendi; 2° societatem civilem ipsam.

I. Errores circa jus magisterii.

Circa jus illud dupliciter erratur : vel existentiam magisterii infallibilis in Ecclesia Romana negando, vel hujusce magisterii exercitium ad certa objecta indebite restringendo.

1° *De iis qui negant Ecclesiam Romanam habere magisterium infallibile.*

Illud magisterium, quamvis diversa ratione, impugnant, tum Protestantes, tum Anglicani recentiores, tum Graeci schismatici.

a) *Protestantes* contendunt nullam dari in mundo auctoritatem doctrinalem. Equidem, ut aiunt, via auctoritatis primum fides praedicata est a Christo et Apostolis; sed, completo semel catalogo librorum novi Testamenti, facta est Scriptura fons unicus, ex quo fluit cujuscumque veritatis revelatae cognitio. Scriptura igitur est regula fidei remota, in qua omnia dogmata clare continentur, quin opus sit ad alia monumenta recurrere; regula autem proxima, cujus ope sensus genuinus Scripturae percipitur, est ratio uniuscujusque individua.

Plerique Reformatores tenent, solum evidentiae naturalis lumen rationi sufficere ut Scripturam intelligat. Nonnulli tamen volunt, rationem individuam quodam adjuvari supernaturali auxilio, sive illud consistat in radio illuminante, quo textus sacri et inspiratio et sensus intuitive apprehenduntur; sive sit quidam gustus, seu sapor internus, quo textus divinus a profano, sensus verus a falso discernitur, sicut amarum a dulci

in manducatione. Ita Protestantes dicti *Mystici*, seu *Theophistae*.

b) *Anglicani recentiores*, circa fidei regulam, in tribus dissentiunt cum Protestantibus.

1° Quamvis doceant omnia dogmata aliquo modo in Scripturis contineri, fatentur tamen non ita clare et semper contineri, ut non sit aliquando necessarium recurrere ad monumenta traditionis, quibus textus Scripturae nonnulli, ex se non satis perspicui ad pariendam certitudinem, elucidentur et complementum accipiant.

2° In singulis ecclesiis, seu sectis Christianis, agnoscunt principium auctoritatis cujusdam doctrinalis ad condendas definitiones; sed dicunt illas definitiones non obligare nisi ecclesiae definientis membra, et quamdiu in illa manent; concedunt enim singulos fideles posse suam ecclesiam deserere ubi, iudicio suo privato, comperiunt articulos ab ea definitos verbo divino haud esse conformes.

3° Docent ex tribus communionibus, Anglicana, scilicet, Graeca et Romana, efflorescere unum tribunal infallibiliter docens, ita ut concilium has tres communionem repraesentans, ederet definitiones dogmaticas irreformabiles.

c) *Graeci schismatici*, praeter auctoritatem traditionis, quae nonnulla dogmata in Scripturis non contenta transmittit, admittunt magisterium infallibile a Christo institutum; at illud reponunt in consensu utriusque communionis Romanae ac Graecae.

2° *De iis qui exercitium magisterii indebite restringunt.*

Sunt illi qui negant Ecclesiam posse definire verita-

tes non formaliter revelatas, aut saltem facta dogmatica, vel moralia, uti sensum doctrinalem alicujus libri, alicujus defuncti sanctitatem, etc., etc.

II. Errores circa jus leges ferendi, causas judicandi, ac poenas decernendi.

12. Multi praedicta jura Ecclesiae denegant, aut saltem dicunt ea non esse Ecclesiae propria, sed a principibus temporalibus accepta. Ita passim Waldenses, Wiclefitae, Hussitae, Protestantes, Marcus Antonius de Dominis, Richerius, Marsilius Patavinus, etc.

III. Errores circa jura Ecclesiae in ordine ad societatem civilem.

13. Duae, circa hujusmodi jura, apud heterodoxos, observantur sententiae contrariae:

a) Una, qua societas civilis ab ecclesiastica non satis distinguitur, dum scilicet, principibus temporalibus attribuuntur jura prorsus indebita in res ecclesiasticas, uti faciunt quidam Anglicani, necnon ii qui dicuntur Regalistsae, seu Parlamentarii, et plures olim Galliani.

b) Alia, qua utraque societas in statu mutuae separationis constituitur; inde fit statum civilem, a suis erga Ecclesiam officiis plus minusve eximi. Talis est error eorum qui dicuntur *Liberales*. Liberalismi autem gradus est triplex:

1° *Liberalismus anticatholicus*, qui nullum in Ecclesia agnoscit jus ad libertatem civilem, ex divina ejus institutione ortum, sed hoc tantum quod cuilibet associationi in se licitae convenire potest, ac proinde legibus civilibus omnino subordinatum.

2° *Liberalismus catholicus speculativus*, quo asseritur, ex Christi voluntate, non convenire Ecclesiae nisi jus ad libertatem; ac proinde nullam esse legem positivam divinam, principes temporales obligantem ad magis favendum religioni catholicae, ac cuilibet alteri religioni pacem publicam non perturbanti.

3° *Liberalismus catholicus practicus*, quo conceditur Ecclesiae, vi divinae suae institutionis, jus exclusivum ad libertatem et ad protectionem civilem, sed asseritur praefati juris exercitium ita, ob praesentem societatum civilium conditionem, evasisse inopportunum et impossibile, ut huic Ecclesia definitive debeat renuntiare, eo magis quod exhinc majora bona speranda sint, quam ex statu contrario.

IV. ERRORES CIRCA FORMAM REGIMINIS ECCLESIASTICI

14. Qui errant circa formam regiminis ecclesiastici, vel Romani Pontificis primatum rejiciunt, vel illum enervant, vel jurisdictioni episcopali detrahunt.

I. Rejicientes primatum papalem.

Alii Caesarismum, alii Democratismum, alii Episcopalismum, alii Presbyterianismum profitentur.

a) *Error Caesarismi* supremam Ecclesiae potestatem, ex Christi ipsius institutione, ponit in principibus civilibus, saltem quoad magisterium et jurisdictionem, seu potestatem docendi ac regendi. Ita quidam Anglicani, qui simul fatebantur sacras functiones obeundi potestatem solis clericis ordinatis competere.

b) *Error Democratismi* supremam Ecclesiae potestatem asserit a Christo collatam fidelium communitati; sic quod arbitrio communitatis relinquatur

hanc auctoritatem delegare, vel quibusdam pastoribus, quos in variis gradibus distribuit, vel etiam principi civili, cujus erit constituere ministros. Ita passim Protestantes, et Marsilius Patavinus.

c) *Error Episcopatismi*, juxta quem Christus auctoritatem supremam voluit residere, non in uno singulariter episcopo, etiam Petri successore, sed in episcoporum collegio. Ita non pauci inter Anglicanos, et omnes Graeci schismatici. Corpus autem illud episcopale, habens summam regendi imo et infallibiliter docendi potestatem, constat, juxta Anglicanos, episcopis Anglicanis, Graecis ac Romanis; juxta Graecos, solis episcopis Graecis et Romanis, uti jam dictum est.

d) *Error Presbyterianismi*, quo suprema potestas ecclesiastica non Papae, nec solis episcopis, sed omnibus presbyteris aequaliter tribuitur, qui dicuntur jure divino episcopis aequales. Ita Wiclefus, et rigidiores Calvinistae.

15. II. Enervantes primatum papalem.

Sunt in triplici gradu :

a) Alii, Democratismi mitigati fautores, docent Christum auctoritatem supremam plebi christanae contulisse, hac tamen conditione adjecta, quod eam delegaret Papae et episcopis, per quos exerceretur. Unde Papa et episcopi hac non potiuntur nisi ministerialiter et instrumentaliter, tanquam populi mandatarii, et eorum leges non obligant antequam a populo receptae et approbatae fuerint. Ita Edmundus Richer, Marcus Antonius de Dominis, Febronius et passim Jansenistae.

b) Alii Caesarismi cujusdam mitigati partes suscipiunt, principibus jura quaedam indebita circa res

sacras exteriores adjudicando, et dicuntur *Regalistsae seu Parlamentarii*.

c) Alii negant jurisdictionem Papae, extra dioecesim Romanam esse proprie episcopalem, ordinariam et immediatam; sed affirmant Pontifici Romano, ex Christi ordinatione, competere jus simplicis inspectionis, quale habet metropolitanus aut patriarcha supra provinciam sibi subjectam. Itaque episcopos monere potest, ut suum munus rite impleant; ipsis autem invitatis, in eorum dioecesibus munera episcopalia indebite exerceret. Excipitur casus necessitatis, ubi nempe aliquis episcopus non posset aut non vellet gregis curam gerere. Ita Tamburinus et plures Gallicani.

d) Alii demum, agnoscentes in Papa jurisdictionem episcopalem, ordinariam et immediatam super singulos episcopos et fideles, hanc nihilominus concilio generali inferiorem esse existimant, non tantum ubi Papa est dubius aut notorie haereticus, sed in omni casu. Ita docebant Gallicani, quorum plures hanc concilii superioritatem intelligebant de solo concilio generali a Papa confirmato, quidam vero extendebant etiam ad concilium generale sine Papa. Insuper, ii omnes tenebant decreta Papae doctrinalia non esse irreformabilia, priusquam accesserit consensus, saltem tacitus, majoris partis episcoporum.

16. III. Jurisdictioni episcopali detrahentes.

Illi sunt qui affirmant simplices presbyteros, aut saltem parochos et canonicos, esse, jure divino, jurisdictionis episcopalis participes. Ita Parochistae, et nonnulli Jansenistae, de quibus infra.

QUAESTIO V^a

An et quatenus, in praesenti tractatu, valeant argumenta ex sacris Scripturis, necnon ex Traditione deprompta?

17. Resp. 1°: Scriptura sacra spectari potest, vel quatenus habens auctoritatem divinam, eo quod contineat libros, Deo inspirante, scriptos, ac proinde verbum Dei, vel quatenus monumentum historicum fide dignissimum.

a) Prout divinitus inspirata, allegari potest: a. — Contra eos qui hanc inspirationem admittunt, licet Ecclesiae Romanae auctoritatem negent; tunc enim, valet probatio tanquam argumentum *ad hominem*. b. — Contra alios, non nisi postquam Ecclesiae Romanae divinum et infallibile magisterium vindicatum fuerit; ex sola enim Ecclesiae Romanae auctoritate pro certo novimus qui sint libri inspirati. At, extra praedictos casus, argumentum non esset demonstrativum, ut patet.

b) Scriptura sacra, prout est monumentum historicum fide dignissimum, allegari potest contra omnes. Nam: a. — ex una parte, tunc nullus adest circulus vitiosus; quia haec auctoritas historica ratione naturali evidenter constat, textusque Scripturae quae Ecclesiae Romanae divinitatem exprimunt, adeo sunt perspicui, ut per viam auctoritatis explicari non indigeant; b. — ex altera parte, semel probata, horumce librorum ope, divinitate religionis christianae ac mosaicae, jam certum fit utriusque religionis dogmata in illis enuntiata, esse objective verbum Dei.

18. Resp. 2° Per Traditionem intelligimus varia

monumenta a Scripturis sacris diversa, et quibus nobis veritates revelatae transmittuntur.

Jam vero, probata aut concessa Ecclesiae docentis auctoritate infallibili, Traditio nobis aperiens quid Ecclesia aliquando tenuerit ut credendum, habet vim irrefragabilem, etiamsi ageretur de doctrina minoris momenti et passionibus non repugnante; quia, hac posita infallibilitate, sequitur id omne esse verum, quod Ecclesia docens aliquando tenuerit ut credendum.

At, etiam abstrahendo ab illa infallibilitate, Traditio nonnunquam subministrat argumentum certum; ubi, videlicet, versatur circa quaedam facta majoris momenti ac splendida, quae haud potuerunt ignorari, qualia sunt pertinentia ad Ecclesiae institutionem, ad dotes quibus instruitur, et notas per quas innotescit, ad auctoritatem qua potitur, et regimen ipsi proprium, necnon ad Romani Pontificis primatum et praecipua jura. Certe fides Ecclesiae universalis circa hujusmodi facta, etiamsi non esset infallibilitate donata, errori obnoxia esse nequit; et hoc ob triplicem rationem:

1^a ratio, *ex paritate cum caeteris societatibus*. Etenim melius non possumus certos fieri de cujusvis gentis institutis fundamentalibus, quam eos interrogando cujus illa sunt propria; sic a Graecis melius novimus quae ad Graecos spectant, et a Gallis quae ad Gallos. Atqui facta de quibus nunc agitur referuntur ad instituta fundamentalia Ecclesiae. Ergo Ecclesiae illa universaliter testanti credendum est.

2^a ratio, *ex speciali conditione testium*. Testes enim qui apud Ecclesiam Romanam invocantur sunt

omni exceptione majores: a. — ex dotibus personalibus, nempe: ingenio, doctrina, et sanctitate. b. — ex sua unanimitate; quamvis enim in toto terrarum orbe dispersi fuerint, et variis vixerint temporibus, in eodem tamen testimonio conspirant. c. — ex sua invincibili constantia; nam omnia perpeti maluerunt, quam a doctrina sibi tradita deviare. Atqui evidens est tales testes, circa facta maximi momenti et cognitu facillima concordēs, audiendos esse, quia constat eos nec potuisse decipi, nec voluisse decipere.

3^a ratio *ex praescriptione*. Etenim, si unum ex dogmatibus ab universa Ecclesia aliquando admissis, et maximi momenti, quale est, v. g. primatus Romani Pontificis ex jure divino, fuisset introductum temporum decursu, certe non potuisset praevalere nisi gradatim, et praehabitis ingentibus reclamationibus, superatisque innumeris obstaculis. Talis ergo introductionis clara reperirentur in monumentis historicis vestigia, ita ut certo indicare liceret ejusdem auctores, tempus, initia, progressus et circumstantias. Idcirco, deficientibus hisce vestigiis, pronum erit concludere illud dogma a Christo ipso fuisse revelatum.

Quibus praelibatis, praesentem tractatum in duas partes dividimus: 1^a erit de Ecclesiae Romanae divinitate; 2^a de ejusdem constitutione. Stabilita enim semel divinitate Ecclesiae Romanae, quaecumque spectant ejus constitutionem, ex illius infallibili magisterio facilius, plenius et securius elucidabuntur.